

СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ПРИРОДНИЧІ НАУКИ)» ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Жирська Галина Ярославівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін, Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

zhyrskal4@gmail.com

Міщук Наталія Йосипівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної біології та методики навчання природничих дисциплін, Тернопільський національний педагогічний університет імені

Володимира Гнатюка

mishchuk@chem-bio.com.ua

Удосконалення змісту та процесу загальної середньої освіти, необхідність цілісної системи інтегрованого навчання предметів природничої освітньої галузі зумовили актуальність підготовки педагогів нової генерації, готових до інтегрованого навчання природничих наук у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) [1]. Для цього в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка реалізується освітньо-професійна програма «Середня освіта (Природничі науки)».

Метою освітньої програми «Середня освіта (Природничі науки)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (ОП) є створення освітнього середовища для формування на належному рівні загальних та професійних компетентностей у галузі освіти з природничих наук, хімії, фізики, біології, що дозволяють здобувачеві отримати можливість вільного доступу до працевлаштування та набуття додаткових кваліфікацій у системі освіти дорослих [2]. Це співпадає зі стратегічними напрямками розвитку університету, які полягають у модернізації структури, змісту й організаційних форм підготовки майбутніх фахівців на засадах компетентнісного підходу, переорієнтації змісту навчання на цілі безперервної освіти, забезпечення гнучкості й мобільності практичної складової підготовки відповідно до вимог ринку праці.

Освітня програма передбачає багатопрофільну підготовку педагогів природничої освітньої галузі ЗЗСО як кваліфікованих, конкурентноздатних вчителів, здатних інтегрувати знання та розв'язувати складні спеціалізовані завдання у мультидисциплінарних контекстах, вирішувати практичні проблеми у сфері професійної діяльності з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, національно-патріотичного виховання молодого покоління. Проектна група ОП та усі зацікавлені особи намагалися створити таку освітню програму, яка б характеризувалася збалансованістю освітніх компонентів з різних галузей природничо-наукового знання, а цілеспрямований добір освітніх компонентів здійснювали у їх логічному взаємозв'язку як основи

міждисциплінарності й усвідомлення цілісності природничо-наукової картини світу.

Освітня програма «Середня освіта (Природничі науки)» в лютому – квітні 2024 року пройшла акредитацію в НАЗЯВО й отримала схвальну оцінку. Експертна група відзначила низку сильних сторін та позитивних практик, якими характеризується ОП. Зокрема, для удосконалення ОП створено раду стейкхолдерів і Програмну раду як дорадчий орган гаранта ОП, до яких залучені всі групи стейкхолдерів: здобувачі, випускники ОП, директори та заступники директорів шкіл та ліцеїв, консультанти-супервізори Тернопільського комунального методичного центру науково-освітніх інновацій та моніторингу та інші. Ними впродовж реалізації ОП внесено пропозиції щодо включення нових освітніх компонентів, уточнення їхнього змісту, обсягу тощо; збільшення практичної складової та науково-дослідницької підготовки вчителя; запровадження дисциплін з використанням цифрових технологій та штучного інтелекту в освіті. В обговоренні ОП участь бере академічна спільнота ЗВО України під час проведення спільних засідань та конференцій, що забезпечило її прозорість, публічність та прагнення до удосконалення.

Важливо, що структура ОП передбачає можливості для формування індивідуальної освітньої траєкторії як шляхом вибору дисциплін загальної та професійної підготовки, так і можливості визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті. За результатами опитування здобувачів та випускників ОП виявлено, що 88,3 % з них задоволені змістом та логічним зв'язком освітніх компонентів переліком вибіркового компонентів освітньої програми. 94% респондентів відзначили, що програма надає фундаментальні знання, що знадобляться в професійній сфері діяльності.

Похвально, що у структурі ОП передбачено три види практик, обсяг яких становить 30 кредитів ЄКТС. Зокрема: навчальна практика з природничих дисциплін (15 кредитів ЄКТС), педагогічна навчальна практика (3 кредити ЄКТС) та виробнича педагогічна практика (12 кредитів ЄКТС). Здобувачі відзначили, що проходження навчальної практики з природничих дисциплін сприяє набуттю навичок експериментальних досліджень з різних природничих дисциплін, що є необхідним для майбутньої професійної діяльності.

Серед перших на ОП запроваджена практика навчання здобувачів за дуальною формою здобуття освіти. У 2022/2023 навчальному році така форма навчання була запропонована здобувачці 4-го курсу ОП на посаді вчителя фізики, що забезпечило вирішення кадрового питання у ЗЗСО та продемонструвало ефективність поєднання навчання з професійною діяльністю. Однак, організація ДФЗО ще потребує вдосконалення.

На ОП налагоджено діяльність Відкритого міжуніверситетського лекторію «Професійно-методична підготовка педагога з проблем природничої освіти». Завдяки лекторію здобувачі ОП мали змогу познайомитися з кращим досвідом

науковців з університетів-партнерів та педагогів-практиків ЗЗСО, що дало можливість певним чином забезпечити можливість академічної мобільності наших студентів. Експертна група зазначила, що до реалізації ОП залучено потужний професорсько-викладацький склад ТНПУ з багаторічними традиціями викладання. Активна публікаційна діяльність викладачів у наукометричних базах Scopus та Web of Science, участь у міжнародних наукових проєктах та програмах сприяє оновленню ОП на основі сучасних досягнень природничих наук та методики їх викладання.

Особливо цінним є те, що потреби та інтереси всіх учасників освітнього процесу забезпечуються сучасною та інноваційною матеріальною базою, безпечними умовами навчання в університеті та поза навчальним освітнім простором. Цьому сприяє наявність різноманітних сучасних лабораторій, включно із «Голицьким біологічним стаціонаром», позааудиторними засобами забезпечення освітнього процесу (Поліфункціональний сонячний годинник), функціонуванням інклюзивно-ресурсного центру та центру освітніх та психологічних інтерактивних технологій, «Дитячою кімнатою», науково-дослідним STEM-центром. Екосистема SMART-УНІВЕРСИТЕТ, створена за використання хмарного середовищем G-Suite започаткувала електронний документообіг у ЗВО. Взірцеві практики щодо формування належної матеріальної бази ТНПУ можуть бути використані як зразкові у контексті вдосконалення освітнього середовища інших ЗВО.

Разом з тим, для успішної реалізації ОП в контексті вивчення певних навчальних дисциплін нам необхідно конкретизувати критерії оцінювання певних видів робіт у межах освітніх компонентів, зокрема: оцінювання лабораторних робіт, індивідуальних науково-дослідницьких завдань тощо. Колективу слід попрацювати над підвищенням рівня розуміння студентами змісту й процедури дотримання академічної доброчесності. Тому планується впродовж наступних навчальних років забезпечити обізнаність здобувачів вищої освіти щодо стандартів і процедур досягнення академічної доброчесності, навичок академічного письма та наукових досліджень шляхом викладання відповідної навчальної дисципліни в обов'язковому або вибірковому компонентах.

Слабкою стороною ОП є недостатня залученість здобувачів до програм академічної мобільності як внутрішньої, так і міжнародної. Група забезпечення ОП вивчає досвід організації академічної мобільності на інших ОП й налагоджує зв'язки з університетами-партнерами для повноцінних академічних обмінів здобувачів, що сприятиме не лише формуванню фахових компетентностей, а і їхніх соціальних навичок (soft skills). З метою забезпечення готовності здобувачів до міжнародної академічної мобільності плануємо запровадити, окрім ОК «Іноземна мова (з елементами спеціалізації)» на 1-2 курсах, вивчення ОК «Іноземна мова у фаховій комунікації» на 4 курсі та дисциплін професійного

спрямування англійською мовою у вибіркового компоненті на 3 курсі. Працюємо над збільшенням можливості залучення на постійній основі роботодавців, професіоналів-практиків, експертів галузі до організації й реалізації освітнього процесу.

З метою виконання рекомендацій НАЗЯВО за результатами акредитації ОП «Середня освіта (Природничі науки)», а також врахування загальних тенденцій розвитку освітнього процесу в ТНПУ, у 2024 році здійснено деяке переструктурування послідовності вивчення ОК загальної, професійної та практичної підготовки, доповнено перелік ОК загальної підготовки, переглянуто й доповнено перелік ВК. Передбачено проведення на 1 курсі пропедевтичної практики, рекомендовано введення в зміст ОК «Психологія» та відображення в інших ОК психологічних технік першої психологічної допомоги, стабілізації емоційного стану учасників освітнього процесу, підтримки власного психологічного здоров'я, підготовки майбутніх вчителів до педагогічної практики в ЗЗСО та подальшої професійної діяльності.

Загалом, освітньо-професійна програма «Середня освіта (Природничі науки)» є своєчасною та актуальною, спрямованою на підготовку багатопрофільних учителів природничої галузі у ЗЗСО. Опираючись на традиції педагогічної освіти у регіоні, висококваліфікований склад науково-педагогічних працівників, сучасну матеріально-технічну базу, освітня діяльність за ОП в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка сприятиме підготовці сучасного фахівця для Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/.
2. Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Природничі науки)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014.15 «Середня освіта (Природничі науки)»: ТНПУ, 2023. URL: https://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/bakalavr/himbio/014.15_2023.pdf.